

Opplegg til Mørkalven 1. Alene av Helen Kaldheim



Temaet mobbing kan være ekstra vanskelig for enkelte elever. Vær oppmerksom på det i sammenheng med arbeidet og spørsmålene. En av oppgavene til før-arbeidet er lagt opp slik at elevene kan notere ned tanker for seg selv. Etterpå kan du samle inn og gjøre en anonymisert oppsummering. Slik kan alle elever få samme mulighet til å dele tankene sine.

FØR LESING:

Individuelt:

Før dere setter i gang med lesingen, kan du be elevene skrive ned individuelle og anonyme svar på et par spørsmål om mobbing, for eksempel:

- Hva forstår du ved mobbing?
- Hvilke ulike typer mobbing kommer du på? (Fysisk/psykisk, direkte/indirekte, på nett og mobil, gjennom utfrysing, ghosting, blikking osv.)

Svarene kan skrives på ark som leveres til læreren eller leveres anonymt gjennom et digitalt verktøy som Mentimeter eller liknende.

Svarene brukes deretter til å lage felles tankekart og/eller en oppsummering på tavlen basert på de anonyme assosiasjonene og tankene til elevene.

Felles:

Snakk sammen i hel klasse om tankene som elevene har delt anonymt og legg gjerne til flere ord og setninger i tankekartet underveis i samtalen.

Se deretter sammen på bokomslaget og snakk om tittelen.

- Hva legger dere merke til når dere ser på forsiden?
- Hvordan vil dere beskrive forsiden?
- Hva tenker dere om ansiktsuttrykket til Mørkalven?
- Synes dere at omslaget uttrykker en bestemt stemning eller følelse?
- Hva tenker dere om tegnestil og fargebruk?
- Hva tenker dere når dere leser tittelen?
- Hva tror dere en mørkalv kan være?
- Hva tror dere ellers boka handler om? Begrunn svaret.

Les deretter baksideteksten høyt for elevene og snakk om bildet på baksiden.

- Hvilket inntrykk får dere av Caim – gjennom baksidetekst og -bilde?
- Hvordan passer dette med inntrykket dere fikk av bildet på forsiden?
- Hvordan tror dere det er å vokse opp som eneste mørkalv blant hvitalver?
- Hvilke tanker får dere om handlingen etter å ha lest baksideteksten?
- Hva tenker dere når bokas innhold beskrives som «rått og besettende om utenforskap»?
- Hvilke forhindringer tror dere Caim vil møte underveis i fortellingen?

På baksiden er boka beskrevet som «episk ungdoms-manga»

- Kjenner dere til manga-sjangeren?
- Hva vet dere om denne sjangeren? Skriv ned stikkord på tavlen.
- Boka er også lansert under betegnelsen «Nordic Manga», sammen med blant annet Nordlys-serien til Malin Falch og Ragnarok-serien til Odin Helgheim. Kjenner dere denne sjangerbetegnelsen?

Bruk gjerne nettet til å finne ut mer om sjangrene, hva som kjennetegner dem og hva som skiller dem fra hverandre. Her kan dere jobbe individuelt, eller sammen i par.

Dere kan ev. også lese denne saken om forfatterens arbeid med manga-sjangeren:

[https://www.nrk.no/kultur/helen- 27 -lever-av-a-lage-norsk-manga-1.16272246](https://www.nrk.no/kultur/helen-27-lever-av-a-lage-norsk-manga-1.16272246)

Til slutt kan dere oppsummere i plenum, snakke om hva dere har kommet fram til og om hvilke forventninger dere har til boka.

UNDERVEIS:

Selv om det kan føles uvant, kan det likevel være en god ide å lese tegneserien høyt mens elevene har boka foran seg og kan følge med på bildene *

Blant fordelene ved høytlesing av boka er at du samler klassen og at høytlesingen dessuten kan gjøre det enklere for deg som lærer å gjennomføre lesestopp underveis. Du kan f.eks. stoppe opp ved vanskelige ord eller krevende partier i boka der du kan støtte elevene, og du kan – ikke minst – legge inn både individuelle tenkepauser og litterære samtaler underveis i lesingen.

En enkel måte å gjøre dette på er å be elevene notere noen personlige tanker og assosiasjoner i forlengelse av teksten/avsnittet som har blitt lest høyt. Det kan f.eks. være med utgangspunkt i punkter som disse:

- Noe de la merke til
- Noe de kjente igjen, noe som minnet dem om noe eller noe de kjente seg igjen i.
- Noe de lurte på, noe som var rart, noe som overrasket dem
- Noe de likte eller mislikte

Deretter kan elevene gå i par eller smågrupper for å dele sine tanker.

Endelig – etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene til slutt snakke om det leste i hel klasse.

Dersom den etterfølgende samtalen tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene og du lar samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar, opplever elevene at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

For å få tid til høytlesing, kan det være en god ide å sette av tid i lesetimer, i spisetid og/eller i andre fag som for eksempel KRLE eller samfunnsfag til å lese boka høyt for klassen, viss dette er mulig.

Dersom du foretrekker at elevene leser romanen på egen hånd, kan det være lurt å organisere elevene i mindre grupper som følger en bestemt progresjon slik at de kan snakke sammen om det de har lest.

I tillegg til disse gruppesamtaler kan dere gjennomføre litterære samtaler i hel klasse som får

frem ulike forståelser, synspunkter og meninger om teksten i en trygg setting, og der du som lærer også får mulighet til å modellere lesingen for elevene.

ETTER LESING:

1. Snakk kort om boka – klassesamtale

Gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en

Gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av boka's innhold.

2. Personlig mening – individuelt arbeid

Be elevene ta stilling til teksten:

- Likte du boka?
- Hva er de tre viktigste grunnene til at du liker/misliker boka?

3. Del leseopplevelsen – gruppesamtale

Elevene jobber i grupper på 4-5 elever. Be dem dele tankene fra punkt 2 over og deretter snakke sammen i gruppen om hva de synes er bra og/eller dårlig med teksten, og hva de eventuelt synes kunne vært bedre.

4. Klassesamtale

Etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene snakke i hel klasse.

For å få til litterære samtaler som utvikler elevenes leseglede og engasjement for litteratur, er det ofte en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Begynn derfor gjerne med spørsmål som: «Hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?» og la samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar – da opplever elevene at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

I tillegg *kan* et eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i diskusjonen av boka:

- Hvilket inntrykk får dere av Caim?
- Hva synes dere om måten moren til Caim forklarer hudfargen hans på?
- Hvordan vil dere beskrive måten de andre behandler Caim på?
- Vil dere beskrive det som mobbing eller har dere bedre ord for det Caim utsettes for?

Begrunn svaret.

Finn eksempler i boka der Caim blir utsatt for mobbing, diskriminering eller rasisme.

– Hvordan tror dere det er å være Caim?

I begynnelsen av boka tenker Caim om de andre barna at «De liker at jeg er annerledes, og de bruker det til å hevde seg overfor de upopulære.»

– Hva tenker dere om et slikt utsagn?

– Finn eksempler i teksten der Caim er frustrert eller lei seg. Hvorfor blir han det?

– Hvordan ville dere ha reagert hvis dere hadde vært i en liknende situasjon?

– Hvordan vil dere beskrive forholdet mellom Caim og moren hans?

– Hvordan vil dere beskrive Kasp? Hvordan er hans utvikling gjennom boka?

– Midt i boka takker Caim Kasp for at ting har endret seg etter at han kom. Caim legger til:

«Å bli behandlet som luft gjør mye vondere enn å bli banket opp i en slåsskamp»

– Hva tenker dere om dette utsagnet?

– Hvordan vil dere beskrive Othello? Og hvordan vil dere beskrive hans rolle i klassen?

– Hva tror dere Caim synes om Othello? Begrunn svaret.

– Hvorfor tror dere Othello oppfører seg slik han gjør?

– Hva tenker dere om forholdet mellom Amilee (moren til Caim) og Siimen (Othellos pappa)?

– Hva tenker dere om forholdet mellom Caim og Emma?

– Hvordan opplever dere bokas avslutning? Begrunn svarene deres.

– Hva tror dere oppfølgeren – Mørkalven 2 – handler om? (Boka har kommet og kan lånes på biblioteket.)

– Hva overrasket dere da du leste boka? Hvorfor?

– Hva gjorde deg trist da du leste boka? Hvorfor?

– Hva gjorde deg glad da du leste boka? Hvorfor?

– Hva gjorde deg sint da du leste boka? Hvorfor?

– Hva gjorde deg flau da du leste bok? Hvorfor?

– Hva er en viktig bok/historie? Er dette en viktig bok? Ja? Nei? For hvem, eventuelt?

5. Lag spørsmål til boka – gruppeoppgave

Sett elevene i grupper på 3-4 og be dem lage en felles liste med spørsmål til boka. For at det skal være en så fri og åpen oppgave som mulig, forsøk å ikke avgrense med antall spørsmål. Si heller at de skal komme med så mange spørsmål som mulig innenfor en viss tidsramme (15, 20, 30 minutter, etc.). Oppmuntre elevene til å stille spørsmål om ting de faktisk lurer på

og som de tenker det går an å svare langt på (prøve å unngå for mange ja/nei-spørsmål). Alternativt kan noen av elevene også lage faktaspørsmål fra bokens innhold som de tror de andre i klassen kan klare å svare på.

Når de har jobbet ut tiden kan gruppa dele spørsmålene sine med resten av klassen. Eventuelt kan du samle inn alle spørsmålene og lage en liste, redigere den og dele den ut tilbake til elevene. En ekstra oppgave du da kan gi dem som en del av etterarbeidet er å svare på spørsmålene med hele setninger. Kanskje som hjemmearbeid?

6. Vurderende klassesamtale – spør elevene

- Hvordan var det å lese denne boka? Var den lett å lese eller vanskelig å lese?
- Hvordan svarte boka til de forventningene dere hadde før dere begynte lesingen?
- Hva likte dere med *Mørkalven I. Alene*?
- Og hva likte dere ikke?

7. Hovedtemaet i boka er mobbing. Snakk sammen og jobb videre med spørsmåla nedenfor:

– Mobbing og erting er ikke det samme. Hva er forskjellen? Diskuter sammen to og to, og lag en oversikt. (Dere kan lage en digital framstilling eller tegne og skrive på et ark. Lag en felles oversikt i klassen til slutt).

– Hva er fremmedhat/frykt? (Diskriminering ut fra legning, hudfarge, religion, etnisitet, kultur). Og hva er en fordom? (danne seg ei negativ mening på forhånd, tro noe uten å vite)

– Hvilke grunner kan det være til at noen plager, ert, utestenger og mobber andre? Hva kan man gjøre for å hjelpe dem som ikke er grei med andre? Hva synes du medelev/lærer/rektor/foreldre bør gjøre?»

a. Hvilke rettigheter har elever dersom de ikke har det bra på skolen? Søk på internett og/eller snakk med læreren/rektor/den sosialpedagogiske rådgiveren på skolen.

b. .Opplæringsloven skriv at alle elever har rett til å ha det bra på skolen:

«§ 9 A-3.Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal førebyggje brot på retten til eit trygt og godt skolemiljø ved å arbeide kontinuerleg for å fremje helsa, trivselen og læringa til elevane.

- Hva innebærer en nulltoleranse?
- Hva mener dere skal til for at skolemiljøet er trygt og godt?
- Hva er viktige faktorer for trivsel?
- Hvilken rolle spiller læreren?
- Hva med politikerne?

Det er også slik at det er elevenes egne opplevelser av hvordan de har det på skolen, som er avgjørende.

- Hvorfor er det slik, tror dere? [Kilde her](#)

7. Flere oppgaver og forslag til aktiviteter:

a. Lag en informasjonsfilm

Lag en informasjonsfilm om antimobbing og mot diskriminering som viser hvordan en kan være en god alliert i kampen mot mobbing og trakassering av jenter som gamer.

Jobb i grupper og bruk det dere har lært fra denne boka. Del oppgaven mellom dere slik at noen grupper lager for småtrinnene og andre for mellomtrinnene. Pass på at dere tilpasser innholdet for målgruppen.

b. Lag spørsmål til boka – gruppeoppgave

Sett elevene i grupper på 3-4 og be dem lage en felles liste med spørsmål til boka. For at det skal være en så fri og åpen oppgave som mulig, forsøk å ikke avgrense med antall spørsmål. Si heller at de skal komme med så mange spørsmål som mulig innenfor en viss tidsramme (15, 20, 30 minutter, etc.). Oppmuntre elevene til å stille spørsmål om ting de faktisk lurer på og som de tenker det går an å svare langt på (prøve å unngå for mange ja/nei-spørsmål). Alternativt kan noen av elevene også lage faktaspørsmål fra bokens innhold som de tror de andre i klassen kan klare å svare på.

Når de har jobbet ut tiden kan gruppa dele spørsmålene sine med resten av klassen. Eventuelt kan du samle inn alle spørsmålene og lage en liste, redigere den og dele den ut tilbake til

elevene. En ekstra oppgave du da kan gi dem som en del av etterarbeidet er å svare på spørsmålene med hele setninger. Kanskje som hjemmearbeid?

Bruk spørsmålene og erfaringene med å både lage spørsmål, svare på disse og å reflektere over hvilke spørsmål som egner seg, som forberedelse til møtet med forfatteren av *League*: Nina Borge.

c. Lag en boktrailer

La elevene lage en boktrailer der de presenterer *League* ved hjelp av bilder, lyd/musikk og tekst. Videoen kan vare opp til tre minutter, men de beste boktrailerne er ofte korte og poengterte med en varighet på under minuttet. [Denne veiledningen forklarer på en enkel og oversiktlig måte hvordan man kan gå fram for å lage en boktrailer](#) og tar samtidig opp viktige spørsmål om opphavsrett m.m. Veiledningen er laget i samarbeid mellom Ubok, Leser søker bok og Foreningen !les.

Det kan også være en god ide å se på en av disse boktrailerne som inspirasjon før dere setter i gang:

<https://www.youtube.com/watch?v=WhOCrTXCFnA>

<https://www.youtube.com/watch?v=O-F8M6a5TOI>

<https://www.youtube.com/watch?v=KNjdowl90qc>

<https://www.youtube.com/watch?v=HwJRpHFMp34>

<https://www.youtube.com/watch?v=3WcB5KIWxEk>

d. Skriv hva som skjer

På slutten av boka vender vi tilbake til de første scenene i Mørkalven 1. Men hva skjer videre? Hvordan tror du det går med Caim når de kommer seg til Ruter? Og kommer han seg noensinne til Joker slik han drømmer om? Skriv fortsettelsen på historien.

e. Lag en spilleliste til Caim.

Gå sammen i par eller grupper på 3-4.

Lag så en spilleliste med låter som kan få Caim i bedre humør.

f. Anmeld Mørkalven til Uprisen

Skriv en anmeldelse av *Mørkalven 1. Alene* og publiser anmeldelsen på denboka.no.

Du kan publisere anmeldelsen din her: <https://www.denboka.no/boker/morkalven-1-alene>

Hvis du leser oppfølgeren, *Mørkalven 2. Trofeet*, og skriver anmeldelse av boka, kan du være med på å bestemme om oppfølgeren skal nomineres til Uprisen 2023.

<https://www.denboka.no/boker/morkalven-2-trofeet>

LÆREPLANMÅL

Alle læreplanmålene er ikke dekket av oppgavene og aktivitetene som er laget til boka, men dere kan utvide og velge å trekke inn andre kompetansemål også.

Norsk:

- lese lyrikk, noveller, fagtekstar og annan skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, svensk og dansk og samtale om formål, form og innhald
- lytte til og vidareutvikle innspel frå andre og grunngi eigne standpunkt i samtalar
- reflektere etisk over korleis eleven framstiller seg sjølv og andre i digitale medium
- utforske og beskrive samspelet mellom skrift, bilete og andre uttrykksformer og lage eigne samansette tekstar

KRLE:

- bruke filosofiske tenkemåtar i samtale og undring
- utforske og beskrive eigne og andre sine perspektiv i etiske dilemma knytt til kvardags- og samfunnsutfordringar

Samfunnsfag:

- reflektere over kvifor konflikhtar oppstår, og drøfte korleis den enkelte og samfunn kan handtere konflikhtar
- utforske ulike sider ved mangfald i Noreg og reflektere over menneska sine behov for å vere seg sjølve og for å høyre til i fellesskap
- drøfte kva likeverd og likestilling har å seie for eit demokrati, og utvikle forslag til korleis ein kan motarbeide fordommar, rasisme og diskriminering

- reflektere over korleis ein sjølv og andre deltek i digital samhandling, og drøfte kva det vil seie å bruke dømmekraft sett i lys av reglar, normer og grenser

Kunst og handverk:

- utforske og reflektere over korleis kjensler og meiningar blir viste i kunst og bruke symbolikk og farge til å uttrykkje kjensler og meiningar i eigne arbeid

Matematikk:

- Kompetansemål: logge, sortere, presentere og lese data i tabellar og diagram og grunngi valet av framstilling

Kroppsoving:

- forstå ulikskapar mellom seg sjølv og andre og delta i bevegelsesaktivitetar som kan vere tilpassa ikkje berre eigne føresetnader, men òg andre sine

Musikk

- utforske og reflektere over hvordan musikk, sang og dans som estetiske uttrykk er påvirket av og uttrykk for historiske og samfunnsmessige forhold, og skape musikalske uttrykk som tar opp utfordringer i samtiden
- utforske og drøfte musikkens og dansens betydning i samfunnet og etiske problemstillinger knyttet til musikalske ytringer og musikkulturer

* Mange elever – også i ungdomsskolen – rapporterer at de setter pris på høytlesing. I en nyere masteroppgave, f.eks., ga samtlige av elevene som deltok i fokusgruppeintervjuene uttrykk for at de ønsket at man skal bruke tid på høytlesing i ungdomsskolen.

<https://www.utdanningsnytt.no/lesing-litteratur-norsk/oppfordrer-laerere-til-mer-hoytlesing-i-ungdomsskolen/338635>